

Hoivarobottien hyödyntäminen vaatii yhteissuunnittelua

Tuuli Turja tarkastelee sosiaalipsykologian väitöskirjassaan *Accepting Robots as Assistants: A Social, Personal, and Principled Matter* hoitoalan ammattilaisten suhtautumista robottiapuun. Suomalaisilla hoitoalan ammattilaisilla on erinomaiset edellytykset hyödyntää uutta teknologiaa, mutta samalla myös kriittisiä näkemyksiä siitä, mihin robotteja olisi sopivaa soveltaa.

Suomalaisten hoitajien ja fysioterapeuttien kokemuksia ja näkemyksiä roboteista selvitettiin kyselytutkimuksella, jonka tuloksia vertailtiin myös väestötason tilastoihin. Vuoden 2016 lopussa 13 prosenttia suomalaisista hoitoalan ammattilaisista oli tutustunut hoivarobotteihin. Enemmän omakohtaisia käyttökokemuksia heillä oli kotona käytetyistä roboteista, kuten robotti-imureista. Myönteistä suhtautumista hoivarobotteihin edisti kaikenlainen aikaisempi kokemus roboteista. Sen sijaan aikaisempi kokemus terveysteknologiasta yleensä ei osoittautunut merkittäväksi tekijäksi hoivarobottien hyväksynnässä.

Suomalaiset ovat hieman myönteisempiä robottiaavulle kuin eurooppalaiset keskimäärin, mutta suomalaisten asenteet työssä avustavia robotteja kohtaan ovat muuttuneet 2010-luvun kuluessa koko ajan kielteisemmiksi. Vaikka robotteihin totutellaan jo usealla uudella toimialalla, kuten sosiaali- ja terveyspalveluissa, työpaikoilla robotisointia edelleen suunnittelevat ja pilotoivat lähinnä vain organisaatioiden johto ja esimiehet. Esimiesasemassa olevilla onkin toimialasta riippumatta verrattain myönteinen asenne oman alansa robotisaatioon.

Hoitoalan robotisointi on teknologisenä muutoksena vasta harkintavaiheessa. Teknologistumisen tarpeet tiedostetaan, mutta ei olla vielä varmoja, mitkä menetelmät olisivat hyväksyttäviä ja toimivia. Robottien pilottitutkimukset ovat yksi keino vastata näihin kysymyksiin. Vaikka vain pienellä osalla hoitoalan ammattilaisista oli jo omakohtaista kokemusta roboteista, heistä suurin osa osoitti huomattavaa luottamusta siihen, että oppisivat käyttämään ja jopa ohjelmoimaan robotteja työssään. Vastaajilla, joilla oli vahva luottamus omiin edellytyksiin käyttää uutta teknologiaa, oli myös selvästi myönteisempi asenne hoitotyön robotisointia kohtaan.

Hoivarobottien hyväksyttävyyteen liittyy lisäksi periaatteellinen puoli: Jotta hoivarobotit voitaisiin toivottaa tervetulleeksi hoitotyön avuksi, niiden täytyy olla yhteensopivia työntekijän henkilökohtaisen arvomaailman sekä työyhteisössä jaettujen asenteiden kanssa. Hoivarobottien hyväksyttävyyden riippuu myös siitä, mihin tehtäviin robotteja sovellettaisiin. Esimerkiksi fyysisesti raskaisiin tehtäviin robottiapu oli tervetulleempaa kuin etähoidon ratkaisuihin. Lisäksi hoivarobottien hyödyntämistä välittömässä hoitotehtävissä pidettiin arveluttavampana kuin robottien hyödyntämistä logistiikassa, kirjaustyössä ja muissa tehtävissä, joissa ei olla potilaiden kanssa suorassa vuorovaikutuksessa.

Tulokset korostavat työn robotisoinnin yhteissuunnittelua henkilöstön kanssa etenkin sensitiivisillä aloilla. Suunnitteluun osallistaminen tukee työntekijöiden luottamusta omiin edellytyksiinsä käyttää robotteja ja siten myös muutosten hyväksymistä. Eri henkilöstöryhmät olisi hyvä ottaa mukaan neuvotteluihin jo harkintavaiheessa ja antaa tilaa myös kriittisille näkökulmille. Tunnistamalla mahdolliset arvoristiriidat jo varhaisessa vaiheessa voitaisiin välttää tilanteet, joissa työntekijän odotetaan työskentelevän tilanteissa tai menetelmillä, jotka eivät vastaa hänen arvojaan tai ammattieettisiä periaatteitaan. Hoivatehtävien robotisoinnin yhteissuunnittelu lopulta korostaisi sitä, kuinka roboteilla on edellytyksiä myös tukea eettistä hoitotyötä ja muun muassa vähentää sen fyysistä kuormitusta.

Väitöskirjan yhteenveto on luettavissa osoitteessa:

<https://trepo.tuni.fi/handle/10024/118030>

Tutkimus I: Robot Acceptance at Work: A Multilevel Analysis Based on 27 EU Countries

<https://link.springer.com/article/10.1007/s12369-019-00526-x>

Tutkimus II: Finnish healthcare professionals' attitudes towards robots: Reflections on a population sample

<https://onlinelibrary.wiley.com/doi/full/10.1002/nop2.138>

Tutkimus III: Care workers' readiness for robotization: Identifying psychological and socio-demographic determinants

<https://link.springer.com/article/10.1007/s12369-019-00544-9>

Tutkimus IV: Robot acceptance model for care (RAM-care): A principled approach to the intention to use care robots

<https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0378720618308437?via%3Dihub>

